

не навів відомості про застосування заходів прокурорського реагування на такий неналежний захист або хоча б заходів реагування в середині суб'єкта владних повноважень. Тобто, апеляційний суд прямо ВІДСТУПИВ від правових позицій Верховного Суду, викладених у Постанові від 06.02.2019 року у справі № 927/246/18.

Таким чином, даний епізод свідчить про очевидне порушення принципу рівності сторін за рахунок втручання прокурора у судовий процес і небажання судів перешкоджати такому неналежному втручанню.

Література:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-7>

ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ СУДДІВ В КОНТЕКСТІ ЇХ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ

Бичков Ігор Геннадійович

кандидат юридичних наук,

суддя Ковпаківського районного суду м. Суми

м. Суми, Україна

Честь та гідність – це ті суспільні цінності морально-етичного порядку, які притаманні кожній людині, оскільки саме вони характеризують її з точки зору порядності, чесності, добросовісності, відповідальності тощо, а відтак ці цінності притаманні і суддям, які здійснюють правозастосування в процесі розгляду цивільно-правових, адміністративно-правових, господарсько–правових спорів, кримінальних та адміністративних справ. Юридична природа поняття честі та гідності, в тому числі і у сфері правосуддя, по суті бере свій початок з первісних уявлень людини про те, що з точки спільного, а в подальшому – і правового життя людини сприймається як прийнятне та законне, як з точки зору звичаєвого, так і державного права. Безумовно, поспішний розвиток суспільних відносин діалектичним чином впливав і на поняття честі та гідності, в тому числі і у сфері правосуддя, де кожного разу честь і гідність ставилася на вершину ієрархічних цінностей.

В цій частині Платон зазначав, що втрата честі та гідності може спричинити втрату всіх прав [1, с. 7].

Саме таке розуміння наслідків втрати честі гідності сьогодні усвідомлюють воїни ЗСУ у боротьбі за незалежність нашої держави. Таким чином поняття честі та гідності мають соціальні корені, а відтак з одного боку вони по суті стали об'єктами як цивільно-правової, так і кримінально-правової охорони, а з іншого вони наповнили своїм змістом поняття професійної правової свідомості суддів. Усвідомлюючи великий рівень відповідальності та професійності, правової свідомості та культури законодавець закріпив в усіх процесуальних кодексах вимогу про те, що всі «присутні у судовому засіданні особи повинні звертатися до суду словами «Ваша честь» (ст. 215 ЦПК України [2], ст.197 КАС України [3], ст. 199 ГПК України [4]).

Саме слово «честь» визначає виключну повагу до суду з боку всіх присутніх в залі судових засідань, що вказує на визнання значимості кожного судді у сфері правосуддя, оскільки «гарантом справедливості в правосудді завжди виступає суд [5, с. 108].

Якщо ж розглядати професійно-правову свідомість суддів з точки зору моральної свідомості, то тут має місце і питання власної самооцінки суддів щодо самого себе, де суб'єктивна самосвідомість визначає поняття «Я». Це означає, що саме «я», а не хтось інший, створює правосуддя, застосовуючи закон з метою урегулювання спору. Саме це відчуття накладає на суддю повну відповідальність за прийняте ним судове рішення, що формує при цьому самоповагу до такого рішення, яке «пройшовши» апеляційний та касаційний розгляд, залишилося в силі.

З психологічної точки зору професійна правосвідомість як ідея лежить в основі почуття людської гідності, формуючи своїм змістом поняття справедливості, яка у свою чергу закладає основи професійної правосвідомості. Отже професійна правосвідомість суддів з психологічної точки зору – це перш за все сукупність професійних поглядів та ідей на право, яке має своє відношення до справи, яку розглядає суд і стосується оцінки змісту засобів доказування, яка формує внутрішнє переконання суддів, що є певною духовною гарантією для вірної юридичної кваліфікації тих чи інших правовідносин, які набули спірного характеру, а відтак стали предметом судового розгляду. Безумовно, психологічна правосвідомість спрямовується у сферу «професіоналізму суддів, скільки недостатня кваліфікація, безвідповідальність суддів створює негативний імідж всій судовій системі [5, с. 109].

Безумовно, «довіра до суду заробляється роками, якщо не століттями і далеко не завжди залежить від реальних знань а тому легко може бути втрачена в один хибний момент [6, с. 1].

Суспільні дослідження, проведені Київським міжнародним інститутом соціології в 2021-2024 роках щодо динаміки довіри до судів України показали, що в 2022 році судам довіряло 25% населення, не довіряло 34%, а 41% респондентів не визначились з відповіддю. В 2023 та 2024 роках довіра до суддів знизилася до 12%, а недовіряло судам відповідно 61% та 63% опитаних респондентів [7].

Безумовно, довіра до суду є основою легітимності суду як державного інституту, який одночасно по суті легітимізує професійну правову свідомість самих суддів. Нажаль, судово-правова реформа так і не започаткувала певних кроків до переоцінки цінностей по формуванню інституту суддів, де початкової уваги потребують питання моральних, психологічних, культурологічних цінностей, яких неможливо навчити за рік чи два. Вони формуються з дитинства. В практичній площині це призводить до того, що вся увага приділяється виключно професійності претендентів на заняття посади судді. В той же час самі знання про невихованість суддів, прояву неповаги, грубості, упередженості при психологічній і моральній нестійкості нівелює питання знань. Суспільство не потребує знаючих, але морально, професійно та психологічно нестійких суддів, оскільки саме вони породжують численні корупційні скандали на всіх рівнях судової системи. Отже не знання, а низький рівень моральності, де честь і гідність судді паплюжаться, підриває довіру суспільства до суду, скільки ціннісна характеристика судової системи корелюється із ціннісною характеристикою кожного судді, який створює свою персоналізовану репутацію, яка на рівні суспільної правосвідомості узагальнюється по відношенню до всієї судової системи.

Література:

1. Анісімов А. Л. Честь, гідність, ділова репутація: цивільно-правовий захист: монографія. Вид-во «Юрайт», 1994. 80 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 року № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
5. Ясинок Д. М. Право на справедливий судовий розгляд в цивільному судочинстві: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 18 груд. 2015 р.) / уклад. : І. В. Андронов,

М. В. Волкова, Р. Ф. Гонгало ; МОН України ; НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2015. С. 108–109.

6. Козлов А. Судова реформа очима громадян: що може позитивно вплинути на довіру до суду? Результати опитування, червень, 2019. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. 15 с. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/1586001320645d6703688fd7.52181193.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).

7. Київський міжнародний інститут соціології: Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках Пресреліз підготовлений виконавчим директором КМІС Антоном Грушецьким. 09.01.2025. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1> (дата звернення: 01.12.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-8>

ОКРЕМІ ПРОГАЛИНИ ПРИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Боровик Андрій Володимирович

доктор юридичних наук, професор, відмінник освіти України,

академік Академії адміністративно-правових наук,

віце-президент з наукової роботи

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-1834-404X

Як зазначено в ст. 13 Конституції України, земля та інші природні ресурси є об'єктом права власності Українського народу. При цьому власність зобов'язує та не повинна використовуватись на шкоду людині і суспільству.

Для забезпечення вказаних концептуальних положень у чинному Кримінальному кодексі України передбачено як спеціальний інститут права (розділ VII Особливої частини даного Кодексу «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності»), так і відповідні норми в інших галузях кримінально-правової охорони об'єктів власності, які у тому числі стосуються сільського господарства [1, с. 461-538].

Враховуючи це, у кримінальному праві з метою постійного удосконалення Закону України про кримінальну відповідальність з питань запобігання та протидії злочинності у галузі сільськогосподарської діяльності розроблені різноманітні